

اهمیت تعلیم و تربیه در پرتو دیدگاه های قرآن، حدیث، و امامت اسماعیلی

این مقاله به مناسبت جشن الماسین (شصتمین سالگرد به تخت نشینی امامت) شاه کریم الحسینی، ملقب به والا حضرت شهزاده آقا خان چهارم، چهل و نهمین امام موروئی طریقه شیعه امامی اسماعیلی نزاری، نوشته شد،

گرد آوری، پژوهش، و نگارش: نوروز علی ثابتی

28 ثور 1396 || 22 شعبان المعظم 1438 || 18 می 2017 ، روز جمعه

فیض آباد، بدخشان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خاتم ملک سلیمان است علم = جمله عالم صورت و جان است علم

علم دریایی است بیحد و کنار = طالب علم است غواص بحر

گر هزاران سال باشد عمر او = می نگردد سیر او از جستجو

هم سؤال از علم خیزد هم جواب = همچنانکه خار و گل از خاک و آب¹

در این نوشته در مورد اهمیت علم و دانش از چشم انداز قرآن، حدیث، و امامت اسماعیلی بطور مجمل پرداخته می شود. از حضرت علی (ع) روایت است که فرموده است: **أَلْعِلْمُ مُصْبَاحُ الْعَقْلِ**، یعنی دانش چراغ خرد است.

خداوند (ج) در آیه 269 سوره بقره می فرماید: **يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا. وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ**

خدا دانش و حکمت را به هر کس بخواهد (و شایسته بداند) میدهد؛ و به هر کس که دانش داده شود، خیر فراوانی برایش داده شده است. و جز خردمندان (این حقایق را درک نمی کنند) و متذکر نمی گردند.

حکمت بر دو نوع است. یکی حکمت متعالیه که شامل همه علوم دینی و الهی می گردد و دیگر دانش تجربی که برایش ساینس هم گفته می شود. هر کسی که از این دو حکمت بر خور دار باشند، خیر فراوانی نصیب شان شده است.

¹ مثنوی معنوی مولوی جلال الدین محمد بلخی

هر انسانی به آموزش دانش و کسب فیض از آن نیاز دارد. حتی پیغمبران هم به آن نیاز داشته اند. چنانچه خداوند متعال در قرآن عظیم الشان، در سوره طه آیه 14 پیغمبر را مورد خطاب قرار میدهد و می گوید:

« وَ قُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا » و بگو پرورد گارا بر دانش من بیفزای.

در اسلام آموختن دانش نه تنها امری پسندیده به حساب میرود، بلکه از جمله واجبات این دین به شمار میرود. رسول گرامی اسلام (ص) فرموده اند: « طلب العلم فریضة علی کلّ مسلم و مسلمة »، یعنی فراگیری دانش برای هر مرد و زن مسلمان فرض است. از سوی دیگر بر دانشمندان هم واجب شده است که برای آموزش دیگران تلاش کنند. قسمی که رسول اکرم (ص) فرموده است:

« ما أخذ الله الميثاق على الخلق أن يتعلموا حتى أخذ على العلماء أن يعلموا »، یعنی خداوند (ج) از مردم برای یاد گیری پیمان نگرفت اما از دانشمندان برای یاد دادن پیمان گرفت.

رسول اکرم (ص) برای مسلمانان سفارش داده است که در تگاپوی دانش باشند و در آموختن دانش کدام قید زمانی و مکانی وجود ندارد. یعنی در هر سن و سال و در هر نقطه ای از کره خاکی می توانید علم بیاموزید. چنانچه رسول اکرم (ص) فرموده است: « اطلبوا العلم من المهد الى اللحد » از گهواره تا گور دانش بجویید. و برای کسب دانش سفر کردن به دور ترین نقاط جهان (طور مثال سفر به چین که در آن زمان مسافرت به آنجا به آسانی ممکن نبود) از هر گونه تلاش دریغ ننمایید « اطلبوا العلم و لو بالصین ». یعنی در جستجوی دانش باشید ولو که آن در چین باشد.

و در حدیث دیگری نیز در مورد فضیلت آموختن علم آمده است: « من أراد الدنيا فليتجر و من أراد الآخرة فليتزهد و أرادهما فليتعلم » یعنی شخصی که اراده دنیا کند باید که تجارت کند، و شخصی که اراده آخرت کند زهد و تقوا پیشه کند، اما شخصی که اراده هر دو را (دنیا و آخرت را) کند، پس باید دانش بیاموزد.

تعلیم و تربیه از دیدگاه والا حضرت کریم آقا خان چهارم، چهل و نهمین امام موروئی شیعه اسماعیلی نزاری

در طریقه اسماعیلی، امام نه تنها راهنمای روحانی است که دین را تعبیر و تفسیر کند، بلکه امام مسئولیت بلند بردن کیفیت زندگی مادی انسان ها را هم متکفل است. از اینرو امام هم در امور دینی و هم در امور دنیوی عهده دار رهبریت انسان ها بطور عموم، و مرید هایش، بطور خاص می باشد. چنانچه والا حضرت آقا خان چهارم، در سخنرانی اش در مراسم تهادب گذاری نمایندگی امامت اسماعیلی در شهر اوتاوا، کانادا، در سال 2005 چنین بیان نمودند:

« ... در سنت اخلاقی اسلام، که آن روح و ماده را با هم پیوند می دهد، امام نه تنها قرائت و تعبیر عقیده را رهبری می کند، بلکه در بهبود بخشیدن کیفیت زندگی ی جماعت اش، و جوامع بزرگتری که آن

جماعت در بین شان زندگی می کند، تلاش می نماید؛ به منظور اینکه، یک اصل رهنمودی مؤسسات امامتی اینست: جایگزین کردن دیوار ها بی که جدایی می افکنند با پُل ها بی که موجب اتحاد می شوند.»²

همچنان، والا حضرت آقا خان در سخنرانی خود در مراسم لکچر ساموئل ال. و الیزابت جودیدی در دانشگاه هاروارد در 12 نوامبر 2015 اظهار داشتند:

« ... امام شدن در سنت اسماعیلی چه مفهومی را میرساند؟ اصلاً، آن [امامت] یک نقش رهبریت موروثی روحانی است. طوری که شما شاید بدانید که اسماعیلی ها یگانه جماعت مسلمان است که بواسطه یک امام زنده [حی و حاضر] و موروثی از ذریه بلا فصل محمد پیامبر (ص)، هدایت گرفته اند.

اما، آن نقش روحانی دال بر جدایی از مسئولیت های عملی نمی باشد. در واقع، برای مسلمانان خلاف این درست است: جهان روحانی و جهان مادی بطور نگشودنی با هم پیوند دارند. رهبریت در قلمرو روحانی (برای تمام امامان چه که آنها سنی و چه شیعه باشند)، اشاره به مسئولیت امور دنیوی دارد، یک فراخوان برای بهبود بخشیدن کیفیت زندگی بشر. و بدین خاطر بوده که چرا من تمام نیروی (انرژی) خود را وقف کار کردن در شبکه توسعهی آقا خان نموده ام.»³

همچنان، مصاحبه ای را که ژان ژاک لفی، گزارشگر جریده سیاست بین الملل که به زبان فرانسوی نشرات دارد، در بهار سال 2010 با والا حضرت آقا خان انجام داده، از وی پرسیده است که:⁴

² Foundation ceremony of the Delegation of the Ismaili Imamat

<http://www.akdn.org/speech/his-highness-aga-khan/foundation-ceremony-delegation-ismaili-imamat>

³ Samuel L and Elizabeth Jodidi Lecture at Harvard University

<http://www.akdn.org/speech/his-highness-aga-khan/samuel-l-and-elizabeth-jodidi-lecture-harvard-university>

⁴ منابع اصلی مصاحبه به زبان های فرانسوی و انگلیسی در لینک های زیر قابل دسترس است:

متن فرانسوی:

http://www.politiqueinternationale.com/revue/article.php?id_revue=127&id=909&content=synopsis

متن انگلیسی:

<http://simerg.com/about/voices-%E2%80%9Cthe-power-of-wisdom%E2%80%9D-%E2%80%93-his-highness-the-aga-khan%E2%80%99s-interview-with-politique-internationale/>

« شما مظهر امامت هستید. هم مذهبیان شما، شما را به عنوان « مولا و مرشد » خویش می شناسند. رهبریت شما چه شکلی را بخود می گیرد؟»

والا حضرت در پاسخ گفته است:

« هم در عقیده اسلامی سنی و هم در عقیده اسلامی شیعه، امام متکفل کیفیت زندگی ی کسانی می باشد که آنها ارشاد و سر پرستی اجرای مناسک دینی را از وی انتظار دارند. در اینجا [در اسلام] کدام مرزبندی میان جنبه های مادی و معنوی وجود ندارد، طور مثال قسمی که در تعبیر مسیحیت [از دین] وجود دارد. مسئولیت امام هر دو زمینه را تحت پوشش قرار می دهد. بدین دلیل، مسئولیت اول اش مصئونیت مریدانش است، مسئولیت دوم اش آزادی آنهاست تا مطابق به عقیده شان عمل کنند. مسئولیت سوم اش بلند بردن کیفیت زندگی آنهاست. قسمی که پیشتر فرمودم، تکرار می کنم که « امامت » نهادی است که ماموریت دو گانه اش اینست که کیفیت زندگی را تضمین می کند و عقیده را تعبیر و تفسیر می کند.»

در این نوشته مرور کوتاهی بر ارشادات و رهنمایی های والا حضرت آقا خان به عنوان رهبر امور دینی و دنیوی در مورد فرا گرفتن علم و دانش و انکشاف تعلیم و تربیه برای مریدانش و برای جهان هدايات لازم را ارشاد فرموده اند، یک مکث کوتاه خواهیم داشت.

والا حضرت آقا خان در 23 جنوری 1958 در دومین سالروز به تخت نشینی امامت اش، در کراچی پاکستان در مورد پیشرفت دانش چنین بیان داشتند:

« ... پایگاه های بزرگ انرژی اتمی ی جدید، ماهواره ها (اسپوتنیک ها) و ماشین آلات ضرباندار بزرگ زندگی صنعتی معاصر⁵، نمونه هایی از یک فصل تازه در پیشرفت مادی هستند. من معتقدم که ما نباید از پیشرفت مادی هراس داشته باشیم و نه ما آنرا کنار می گذاریم. خطر اینست که آن می تواند در زندگی برای ما یک مشغله فکری شود و آن می تواند شیوه تفکر ما را زیر سلطه خود بگیرد. هیچ دلیلی وجود ندارد که چرا سنت های ما و عقیده ما، ما را از حرکت کردن با زمان ما، باز نمی دارند، در واقع چرا ما نباید انسان های هم نوع مان را هم در حوزه های جدید دانش و آموزش راهنمایی نکنیم. سنت های ما و دین ما برای همیشه الهام بخش آفریده های دست ها و ذهن های ما خواهند بود.»⁶

در کیسومو در سال 1981 برای جماعت ارشاد فرمودند که:

« ... تعهد تان به آموزش و تحصیل، باید یک تعهد دراز مدت باشد، و این یگانه راه مصئون برای آماده سازی شما برای مسئولیت های بعدی در زندگی (آینده) تان می باشد.»

در شهر دار السلام در تانزانیا در 16 اگست 2001 برای جماعت ارشاد فرموده اند که:

⁵ throbbing machines of modern industrial life

⁶ این گلچین از مجله «علم» (Ilm) ماه های جولای - نوامبر، جلد هشتم، شماره یکم، که توسط بورد طریقه و تعلیمات مذهبی بریتانیای کبیر نشر شده است، گرفته شد.

« ... استفاده نمودن از روند آموزش دراز مدت، برای منفعت شما، برای ظرفیت خانواده تان و اطفال تان و نهاد های تان و کار تان می باشد، و این یک جنبه بنیادی برای موفق دادن جماعت جهان است تا یک آینده با ثبات را برای شما بسازد.»

در شهر حیدر آباد در هند در 18 نوامبر 1992 برای جماعت ارشان نموده اند که:

«... شما نباید فکر کنید که دانش و توانایی ایرا که شما یک مرتبه آنرا از طریق تعلیمات رسمی در سن بیست و یا بیست و پنج سالگی کسب نموده اید، در سراسر عمر شما کافی خواهد بود.»

همچنان در شهر لیزبون در پرتگال در 18 دسمبر 1996 فرموده است:

« ... و بنا بر این، در یک محیط مستعد فزاینده، برای شما بی اندازه مهم است که در طی زمان زندگی تان انکشاف کنید، ظرفیت تانرا از نقطه نظر مسلکی رشد دهید، قابلیت تانرا افزایش دهید، برای اینکه شما و اطفال تان بطور فزاینده یک موقف خوب را احراز کرده باشید تا با این مشکلات فزونی شایستگی مقابله کنید.»

در عموم، موقف والا حضرت آقا خان در برابر تعلیم و تربیه و یا بطور دقیق در برابر کسب دانش اینست که آنرا نخستین سنگ بنای حیاتی برای حل مشکلات جهانی میدانند. دانش، جهالت فرهنگی را کاهش میدهد و فضایی را برای شناخت کثرت گرایانه و تحمل پذیر ایجاد می کند که آن هم به نوبه خود احتمال کشمکش را کاهش میدهد. دانش توانایی شخصی و مسلکی مردان و زنان را انکشاف میدهد تا نقش های رهبری کننده را در یک جهان متغیر پرشتاب و پیچیده در دست گیرند. تعلیم و تربیه رسمی نه تنها برای جوانان بلکه برای تمام جمعیت برای عین مقاصد ضروری و حیاتی است. تمام این موارد گفته شده به تقویت نمودن دیموکراسی یاری می رسانند.

در اینجا نظریات والا حضرت آقا خان، به تفصیل آورده می شوند:

« یک جامعه کثرت گرای مصئون به مردمانی نیاز دارد که آنها هم در مورد هویت و هم در عمق سنت های خود شان و سنت های همسایگان شان تحصیل کرده و مطمئن باشند».⁷

« به عنوان یک مسلمان، من باید بگویم که من اینجا در مقابل شما با شگفتی ایستاده ام که جهان غرب می بایست انقلاب را در ایران تجربه کند تا در مورد اسلام شیعه بیاموزد، و یا [با] جنگ داخلی در افغانستان در مورد اسلام و هابی بیاموزد. لطفاً بیاد داشته باشید که ما در مورد دینی صحبت می کنیم که یک بر پنج حصه جمعیت جهان از آن پیروی می کنند! و این معادل به نا آگاه بودن مسلمانان در فرق کردن میان کاتولیک ها و پروتستان ها در مسیحیت است. نکته ای را که من میل دارم بگویم اینست که: دولت ها، جوامع مدنی، و مردمان این جهان قادر نخواهند بود تا جوامع کثرت گرای قوی را با سطح کنونی جهالت فرهنگی جهانی، و بویژه در مورد کثرت گرایی اش بنیان گذارند. حتی انکشاف یافته ترین کشور ها به

⁷ Leadership and Diversity Conference Gatineau, Quebec, Canada, 19 May 2004
<http://www.nanowisdoms.org/nwblog/6977/>

یک تلاش همه جانبه نیاز دارند تا جوانان جهان را به یک نحو فکورانه تر، شایسته تر، و کامل تر برای مسئولیت های جهانی آموزش دهند که از آنها توقع می رود آنها را انجام دهند، و بویژه همین طور در افزایش شمار دیموکراسی های کار آمد که آنجا یک جمعیت آگاه اینگونه یک نقش مرکزی را بازی می کند.»⁸

« دیموکراسی ها باید آموختانده شوند اگر قرار است آنها خود شان را با قابلیت تمام نشان دهند، و رأی دهندگان به آن قرار است به نظریات آگاهانه در مورد مسایل بزرگ در معرض خطر دست یابند. با وجود این، شاید بزرگترین مانع برای کثرت گرایی و دیموکراسی خلاء در تعلیم و تربیه عمومی جمعیت های باشد که در آن دخیل هستند.»⁹

« علاوه بر این، تعلیم و تربیه دقیق، مسئولیت پذیر و مرتبط، ضرورت دارد تا با آزمون های مقتضی امروزی رقابتی و معیار های بلند مزیت طلب برابری کند. ما بایست از این مفهوم فرا تر برویم که تعلیم و تربیه بسادگی این معنی را میرساند که دسترسی گسترده به آموزش رسمی و مطمئن شدن از اینکه نظام های تعلیمی – تربیتی، نصاب های آموزشی با کیفیت را تدوین می کنند که به مشکلاتی که رهبران و شهروندان در قرن بیست و یکم با آن مواجه هستند، پاسخگو باشد.»¹⁰

« برای مدت طولانی، برخی از مکاتب ما، بیش از حد مضامینی را به عنوان مضامین تعهدات جزئی تدریس کرده اند. طور مثال، بینش های اقتصادی را، بجای اینکه تجربیاتی در حل مسئله علمی باشند، آنها را به عنوان گزینه های ایدئولوژیکی در نظر گرفتند.»¹¹

برای برابری کردن با اینها و دیگر نیازمندی های تعلیم و تربیه، والا حضرت آقا خان یک شبکه ای که متشکل از 20 اکادمی است را راه اندازی نموده که در کشور های جهان سوم موقعیت دارند، هر کدام طراحی شدند تا نقش های آینده رهبریت را در منطقه با بهترین و درخشان ترین وجه پرورش و انکشاف دهند.

والا حضرت آقا خان می فرمایند:

⁸ Prince Claus Fund's Conference on Culture and Development, Amsterdam, 7 September 2002
<http://www.nanowisdoms.org/nwblog/6351/>

⁹ The Enabling Environment Conference in Kabul, Afghanistan 4 June 2007
<http://www.nanowisdoms.org/nwblog/8072/>

¹⁰ Press release: Aga Khan Says More Relevant Education, Stronger Civil Society Institutions and Renewed Commitment To Ethical Standards Are Key To Stability Of Modern Democracies, Portugal, 12 February 2006
[href=http://www.nanowisdoms.org/nwblog/8024/](http://www.nanowisdoms.org/nwblog/8024/)

¹¹ Evora University Symposium, Portugal, 12 February 2006
<http://www.nanowisdoms.org/nwblog/7653/>

« پلان های ما (برای اکادمی های آقا خان) با شناختی آغاز می شوند که دولت ها به تنهایی نمی توانند به چالش های آموزش و پرورش قرن بیست و یکم رسیدگی کنند. و نه مؤسسات خصوصی که در آنها برای بدست آوردن مفاد مقید هستند به این رسیدگی کرده بتوانند. جواب در بستر نقش توسعهی جامعه مدنی قرار دارد – در مؤسسات رضا کار که آنها دولتی نیستند اما با وجود این برای ارزش های مردم و خوبی عامه اختصاص یافته اند. ما امید وار هستیم که اکادمی های آقا خان نمونه های بارز جامعه مدنی در نقش بالقوه شان خواهند شد.»¹²

والا حضرت آقاخان دیدگاه های خود را در مورد تعلیم و تربیه، شیوه های آن، و پیامد های آن بطور اختصار گونه در پیشگفتار جزوه رهنما [بروشور] برای اکادمی های آقا خان، در سال 2003 چنین نوشته است.¹³

« ما در یک زمان تغییر پرشتاب زندگی می کنیم – تغییری که آن اغلباً غیر قابل پیش بینی است و همیشه مثبت نمی باشد. تجربه من در انکشاف، و همچنان به صفت یک [فرد] ناظر و کار آزموده، مرا به این نتیجه کشانید که بهترین شیوه برای مدیریت تغییر، خواه آن مثبت و خواه منفی باشد، اینست که برای آن آمادگی داشته باشیم، و هیچ شکل آمادگی بزرگ تر برای [مدیریت] تغییر نسبت به سرمایه گذاری ها در آموزش و پرورش نمی باشد.

بیشتر از مردم به این نتیجه رسیده اند که تعلیم و تربیه باید شاگردان را نه تنها در بخش کاریابی، بلکه برای زندگی آماده سازد تعلیم و تربیه باید شاگردان را بیش از یک نصاب تعلیمی محدود – محور که بر مبنای خواندن، نوشتن و ریاضیات استوار است، تجهیز کند. آن [تعلیم و تربیه] باید شاگردان را در معرض یک مطالعه گسترده و معنی دار در مورد انسان شناسی به شمول علوم (ساینس)، موسیقی و هنر قرار دهد.

تعلیم و تربیه باید شامل تسلط داشتن بر بیش از یک زبان و توانایی در افهام و تفهیم کردن موثر در آن زبان ها باشد. در مقابل پیشرفت سریع در فن آوری معلوماتی (تکنالوژی) در تاریخ، تعلیم و تربیه همچنان برای شاگردان بیاموزد که چگونه بر فن آوری های معلوماتی تسلط پیدا نمایند.

تعلیم و تربیه باید شاگردان را با ابزار هایی مجهز کند که آنها را قادر سازد در جهانی که موصوف به تغییر است، با آن سازگار باشند و رشد کنند. در اینگونه محیط، تسلط فنی بسنده نمی باشد. تعلیم و تربیه ای که اطفال را برای زندگی آماده می سازد باید فرا تر از مهارت های بنیادی برود تا باعث رشد خلاقیت،

¹² Foundation Stone-Laying Ceremony of The Aga Khan Academy, Hyderabad, India, 22 September 2006
<http://www.nanowisdoms.org/nwblog/7877/>

¹³ [Excellence in Education, pp.2-3](http://www.akdn.org/publications/akes_academies_international_brochure.pdf)
http://www.akdn.org/publications/akes_academies_international_brochure.pdf

His Highness the Aga Khan's vision for the Aga Khan Academies: 'What does it mean to be an educated person?' (Aiglemont)
2003
<http://www.nanowisdoms.org/nwblog/6525/>

کنجکاوی معنوی، و جستجوی صادقانه گردد. ترقی و انکشاف، چه شخصی و چه اجتماعی باشند، مربوطه به این عناصر می باشند. نو آوری و پیشرفت از قابلیت ناشی می شوند تا به یک چالش با یک طریقه جدید نزدیک شوند و برای آن یک راه حل پیشنهاد نمایند.

تعلیم و تربیه همچنان باید باعث ساختن یک محفظه برای یک سنت کثرت گرایانه شود که در آن برای دیگر دیدگاه ها، قومیت ها، ادیان و بینش ها ارزش قایل شود، نه فقط بخاطر اینکه آن منصفانه و نیکو است، بلکه بخاطر اینکه کثرت گرایی سازگارترین اقلیمی برای رشد خلاقیت، کنجکاوی، و پژوهش است. آن همچنان برای شاگردان انگیزه دهد تا بینش های مختلفی را در مورد پرسش های بنیادی که توسط لازمه انسانی مطرح می شوند، به ملاحظه نشینند. «حقیقت چیست؟»، «واقعیت چیست؟» و «وظایف من در برابر انسان هم نوع من، برای وطن من، و برای خدا (ج) چیست؟». در عین زمان، آموزش و پرورش بایست بنیاد های هویت را به نحوی استحکام بخشد تا برای آنها جان تازه ای بخشید و آنها را تقویت نمود تا اینکه آنها در مقابل تکانه تغییر ایستادگی کرده بتوانند.

بنابر این، آنچه که شاگردان میدانند آن دیگر مهم ترین پیمایش یک آموزش و پرورش نمی باشد. آزمون حقیقی توانایی است که شاگردان و فارغ التحصیلان با آنچه که آنها نمی دانند، برای آن یک راه حل پیدا نمایند. آنها بایست قادر باشند به این نتایج برسند که آنها شالوده برای قضاوت های آگاهانه تشکیل دهند. قابلیت ارائه قضاوت ها که آنها بر شالوده معلومات درست و حسابی استوار باشند و کار گرفتن از تحلیل دقیق باید یکی از مهم ترین اهداف برای هر تلاش آموزشی باشد. طوری که شاگردان این ظرفیت را انکشاف دهند، آنها قادر به مواجهه شدن با مهم ترین و مشکل ترین قدم خواهند شد: آنها می آموزند تا اینگونه قضاوت ها را در یک چوکات اخلاقی جای دهند.

روی این دلایل، هیچ سرمایه گذاری بهتر نسبت به تعلیم و تربیه ای که از بالاترین کیفیت ممکن برخوردار باشد که افراد، والدین و ملت در آن سرمایه گذاری کرده بتوانند، نمی باشد...»

والا حضرت آقا خان، همچنان در سخنرانی اش در چهل و نهمین جلسه سالانه بکلوریای بین المللی، در شهر اتلانتای ایالت جورجیا، در اپریل 2008 چنین فرمودند:

«... دو بُعد دیگر تعلیم و تربیه برای جهان معاصر وجود دارد که در مورد آن من میل دارم چند سخن بگویم. نخستین آن مربوط به کنجکاوی، تفکر انتقادی، و حل مسئله است. آنچه که شاگردان میدانند آن دیگر مهمترین پیمایش کیفیت تعلیم و تربیه نیست. آزمون حقیقی قابلیت است در دخیل ساختن آنها در آنچه آنها نمی دانند و برای آن یک راه حل پیدا نمایند. بُعد دوم مستلزم قابلیت است که به نتایجی برسند که آن شالوده برای قضاوت های آگاهانه تشکیل می دهند. قابلیت ارائه قضاوت ها که آنها بر شالوده معلومات درست و حسابی استوار باشند و کار گرفتن از تحلیل دقیق باید یکی از مهم ترین اهداف برای هر تلاش آموزشی باشد. طوری که شاگردان این ظرفیت را انکشاف میدهند، آنها می توانند آغاز به نرم کردن دست و پنجه با مهم ترین و مشکل ترین قدم شوند: آنها می آموزند تا اینگونه قضاوت ها را در یک چوکات اخلاقی جای دهند. در آنجا معلومات از نوع آگاهی اجتماعی قرار دارد که جهان ما به آن شدیداً نیاز دارد.»¹⁴

¹⁴ Annual meeting of the International Baccalaureate

<http://www.akdn.org/speech/his-highness-aga-khan/annual-meeting-international-baccalaureate>

دیدگاه های انکشافی تعلیم و تربیه امامان اسماعیلی، ریشه بنیادی در دین اسلام دارند. از آنجا که دین اسلام طلب دانش را یک وجیبه میدانند، و هم مرد و هم زن باید از این نعمت برخوردار باشند، امامان اسماعیلی هم بر این نکته تأکید کرده اند. مثلاً والا حضرت کریم آقا خان در کنفرانس لندن برای افغانستان در سال 2014 در مورد سهم زنان در بخش انکشاف یک مملکت اظهار داشت که:

اشتراک زنان در اجتماع حیاتی است تا یک کیفیت زندگی بهبود یافته فراهم شود. از تعلیم و تربیه گرفته تا صحت، از اشتراک در اداره دولتی محلی تا به رهبریت در تجارت، ما شاهد امکان بالقوه برای زنان و مردان بوده ایم که در کنار هم کار بکنند تا جوامع شان را بسازند و در عین حال اخلاق اسلامی را حرمت بگذارند.

مولانا سلطان محمد شاه، آغاخان سوم، و چهل و هشتمین امام اسماعیلی در مورد تعلیم و تربیه دختران چنین ارشاد فرموده اند:

« اگر شما یک دختر و یک پسر داشته باشید، نخست آموزش دادن دخترتان را در اولویت قرار دهید.»

زیرا که اگر یک پسر آموزش بگیرد، تنها یک فرد با سواد می شود، و با آموزش دادن یک دختر، یک خانواده با سواد خواهد شد.

همچنان در کنفرانس لندن برای افغانستان، والا حضرت آقا خان در مورد تعلیم و تربیه همه شمول و در هر سن و سال، چنین اظهار داشته است:

« ... ما باید ظرفیت سازی نیروی انسانی را از دوران طفولیت تا تعلیمات مسلکی بویژه شامل مهارت های مرتبط به انکشاف بازار یابی و آموزش های حرفوی را سرعت ببخشیم...»

این اظهارات همان احادیث نبوی را تداعی می کنند که انسان باید در جستجوی دانش بدون در نظر داشت حیطه زمانی و مکانی باشد؛ یعنی، از دوران طفولیت تا پیری و در هر نقطه از جهان که باشد.

والا حضرت آقا خان می فرمایند که ما باید همگام با زمان ما حرکت کنیم، زمان به تندی و با شتاب تغییر می یابد، و با تغییر زمان، ما باید آمادگی داشته باشیم تا در زمانی که زندگی می کنیم با آن سازگاری داشته باشیم.

بقای یک فرد و یک جامعه اقلیت، در بین یک جامعه شایسته سالار، بستگی به سه مؤلفه دارد که آنها را بنام «سه اس» (3'S) یاد می شود که سه کلمه ای هستند که در زبان انگلیسی با حرف (S) شروع می شوند.

کلمه اول (Survival) است، یعنی «به زندگی خود ادامه دادن» است. ادامه حیات در یک جهان در حال تغییر سریع السیر، نجات دادن خود از پایمال شدن توسط جوامع بزرگ. با اینگونه شما از منزوی بودن رها می یابید.

کلمه دوم (Solidify) است، یعنی «استقامت کردن» است. یعنی در برابر نا هنجاری ها، جایگاه تان را تثبیت کنید و موقف تان را استحکام بخشید.

کلمه سوم (Stay ahead) است، یعنی «پیشگام بودن و یا پیشتاز بودن» است. پیشرفت و ترقی شخصی، مسلکی، و فرهنگی، و اجتماعی تان را تضمین کنید.

همه این سه مؤلفه، از آموزه های دین مبین اسلام سرچشمه گرفته اند. مثلاً در قسمت، ادامه حیات، و بقا در بین دیگران، حضرت علی (ع) فرموده است:

اِكْتَسِبُوا الْعِلْمَ يَكْسِبُكُمُ الْحَيَاةَ. یعنی، دانش را کسب کنید که در پرتو آن حیات را به دست آورید¹⁵

قسمی که والا حضرت آقا خان گفته است که آموزش یک روند مادام العمر است، پس فارغ التحصیل بودن دیگر معنای خود را از دست میدهد. بخاطری که کسی که چیزی آموخته باشد، بعد از مدت کوتاه آن کهنه خواهد بود. برای کسب معلومات و مهارت های بروز شده و تازه، مداومت کردن به آموزش همیشگی، لازمی است. چنانچه حضرت علی (ع) گفته است:

مَنْ ادَّعى مِنَ الْعِلْمِ غَايَتَهُ فَقَدْ اَظْهَرَ مِنْ جَهْلِهِ نَهَائَتَهُ. یعنی، کسی که ادعا کند به نهایت دانش دست یافته است، با این کار نهایت نادانی خود را آشکار ساخته است.¹⁶

کسی که از پیشرفت علم و تکنالوژی عقب ماند، وی در زمان خود، نی بلکه در زمان گذشته زندگی می کند. برای پیشتاز بودن، باید با دانش روز خود را مجهز ساخت. چنانچه، حضرت محمد (ص) فرموده است:

طالب العلم بين الجهال كالحَيِّ بين الاموات. یعنی، طلبکننده دانش در میان نادانان، مانند زنده در بین مردگان است.¹⁷

بدین مناسبت ناصر خسرو گفته است که:

درخت تو گر بار دانش بگیرد
به زیر آوری چرخ نیلوفری را
بلی، شاید در دوران ناصر خسرو، این نظر جز از خیال گراف چیزی بیش نبود، اما، در واقع این بوقوع پیوست، و بشر با دانش خود توانست بر ماه قدم بگذارد.

نوت: در این جزوه بطور فشرده آموزه های دین مبین اسلام و دیدگاه های امامان اسماعیلی در مورد اهمیت تعلیم و تربیه و کسب دانش، بطور اجمال سخنی چند رفت. برای معلومات بیشتر، به گزیده سخنرانی های والا حضرت آقا خان چهارم که به پیوست این جزوه آمده اند، مرور شود. همچنان، برای دست یابی به متن اصلی این سخنرانی ها به زبان انگلیسی، به ذکر مأخذ و منابع که در آخر این جزوه آمده است، مرور شود.

¹⁵ برگرفته از کتاب غُرُّ الحِکْمِ وَ دُرُّ الکَلِمِ، سخنان قصار حضرت علی، تألیف ابو الفتح آمدی،

¹⁶ همانجا

¹⁷ برگرفته از کتاب بحار الأنوار الجامعة لدرر اخبار الأئمة الاطهار نوشته علامه مجلسی، ج 1، ص 181.

پیوست ها

سخنرانی والا حضرت آقا خان در لکچر پیترسن، در چهل و نهمین جلسه سالانه بکلوریای بین المللی، در شهر اتلانتای ایالت جورجیا، تاریخ 18 اپریل 2008.¹⁸

برنامه اکادمی های ما در اعتقادی ریشه دارد که رهبریت بومی ی مؤثر، کلیدی برای پیشرفت در جهان در حال انکشاف خواهد بود، و قسمی که گام تغییر سرعت می گیرد، این واضح است که ذهن و قلب آدمی در تعیین نمودن ثروت اجتماعی عوامل مرکزی خواهند بود.

با وجود این، بیشتر در جهان در حال انکشاف، ظرفیت در شناختن تهداب منبع بشری با تأسف هنوز هم محدود است. بسیاری از آنهایی که باید رهبران آینده باشند، امروز در حال عقب ماندن هستند. و حتی آن شاگردانی که آنها از عهده فراگرفتن تعلیم و تربیه خوب می برابند، اغلباً رؤیا های شان را در جاهای دور دنبال می کنند - و هرگز به خانه (های شان) بر نمی گردند. نتیجه آن یک خالیگاه وسیع میان رهبریتی است که این مردمان به آن نیازمند اند و رهبریتی که نظام های آموزشی را برای آنها عرضه می کند.

چون در تاریخ بشر، بیشتر رهبران در نقش های شان زاده و پروده شده اند و یا با جنگیدن به آن دست یافته اند و یا آن (موقف) را خریده اند. اما در این قرن جدید، یک روزگار خطر غیر معمول و قول و قرار هیجان انگیز، این الزامی است که اشرافیت های طبقه ای جای شانرا به اشرافیت های لیاقت، و یا حتی می توانیم اصطلاح بهتری را بکار ببریم به شایسته سالاری، خالی می کنند. آیا این بخودی خود یک مفهوم بنیادی دیموکراسی (مردم سالاری) نیست که رهبریت باید بر مبنای لیاقت انتخاب شود؟

تعلیم و تربیه برای رهبریت بایست مستلزم چیز بیشتری نسبت به انکشاف محض مهارت های یاد گیری حفظی (طوطی وار) باشد. تسلط داشتن در مهارت های حفظی عین چیز با کسب تحصیل نمی باشد. و آموزشی حرفوی که آن مهارت ها را انکشاف می دهد، طوری که آنها ممکن است مهم باشند، یک چیز متفاوت از آموزش دیدن در هنر و علم تفکر است.

در میان جوامع سرخورده ی دیرینه، آنچنان که انتظارش می رود، اغوای تلقین کردن بجای آموزش دادن، نیرومند است. در بسیاری از اینگونه جاها، احساسات عامه در میان نا شکیبایی تلخ و شکاکیت بی اعتنایی در نوسان بوده و نه نا شکیبایی و نه بی اعتنایی فضاهای دلخواه برای ترغیب تفکر منطقی اند.

اما در عصر تغییر پر شتاب، زمانی که حتی ظریف ترین مهارت ها به زدوی کهنه می شوند، ما انتلاف های بسیاری را در جهان در حال انکشاف می یابیم که آنها درک می کنند که مهمترین مهارتی که یک کس می تواند بیاموزد قابلیت برای ادامه دادن آموزش است.

در یک جهان متغیر پر شتاب، یک ذهن زرنگ و انطباق پذیر، یک فطرت عملگرا و یاری بخش، یک جهت اخلاقی قوی، اینها بطور فزاینده ای کلید هایی برای رهبریت مؤثر هستند. و من می خواهم به این

¹⁸ Annual meeting of the International Baccalaureate

<http://www.akdn.org/speech/his-highness-aga-khan/annual-meeting-international-baccalaureate>

لست اضافه نمایم که یک ظرفیت برای تواضع روشنفکری که آن یک ذهن را بطور پایدار به دیدگاه های مختلف باز نگهمیدارد و آن از تبادل نظریات کثرت گرایانه استقبال می نماید.

این ظرفیت ها، در یک مدت طولانی تر برای جهان در حال انکشاف بطور جدی با اهمیت خواهند بود. آنها اتفاقاً عین ظرفیت هایی هستند که از طرف برنامه هایی چون بکلوریای بین المللی (IB) و اکادمی های آقا خان طراحی می شوند [تا ظرفیت ها را] استخراج کند و برای آنها الهام بخش باشد.

سخنرانی والا حضرت آقا خان در مراسم افتتاح مکتب آقا خان در شهر اوش جمهوری قرغیزستان در

30 اکتوبر، 2002.¹⁹

من مطمئن هستم که همه شما که اینجا حضور دارید با من موافقت داشته باشید که ما در یک دوران تغییر پر شتاب زندگی می کنیم - تغییری که آن اغلباً قابل پیش بینی نیست و همیشه مثبت هم نمی باشد. بهترین طریقه برای مدیریت تغییر خواه آن مثبت خواه منفی باشد، اینست که آنرا پیشنی کنیم و برای آن آمادگی بگیریم. بر اساس تجربه من در عرصه انکشاف بمثابه یک ناظر و یک عملگرا، که تجربه ام بیشتر از چهل سال است، من به این نتیجه رسیدم که برای رسیدگی به تغییر، هیچ گونه صورت آمادگی بزرگتر نسبت به تعلیم و تربیه چیز دیگری وجود ندارد. من همچنان می اندیشم که هیچ سرمایه گذاری بهتر نسبت به یک سرمایه گذاری در تعلیم و تربیه ی با عالی ترین کیفیت ممکن، که فرد، والدین و ملت در آن سرمایه گذاری کرده بتوانند، وجود ندارد.

اما تعلیم و تربیه به گونه های بسیاری عرض وجود می کند و برای مقاصد بسیاری استفاده شده است. یک تعلیم و تربیه در جهان معاصر بایست توانا ساز باشد و آن بایست بیرون نگر باشد. آن نباید فقط مهارت های آزمون زمانی مانند خواندن، نوشتن و ریاضیات را تدریس کند، اینها با اهمیت هستند، و نباید فقط بر مبنای سنت نیکوی آسیای میانه ساخته شود که شاگردان را تشویق به تسلط داشتن بر بیش از یک زبان می کند. شاگردان امروزی نیاز دارند تا طریق استفاده از کمپیوتر را یاد بگیرند. قابلیت استفاده وسایل افهام و تفهیم و فن آوری معلوماتی اکنون یک بخش اساسی آموزش است، و همچنان یک مهارت فنی ضروری برای کاربرد محتمل در محل کار است.

اما حتی این هم بسنده نیست. دو بُعد دیگر تعلیم و تربیه برای جهان معاصر وجود دارد که در مورد آن من میل دارم چند سخن بگویم. نخستین آن مربوط به کنجکاوی، تفکر انتقادی، و حل مسئله است. آنچه که شاگردان میدانند آن دیگر مهمترین پیمایش کیفیت تعلیم و تربیه نیست. آزمون حقیقی قابلیت است در دخیل ساختن آنها در آنچه آنها نمی دانند و برای آن یک راه حل پیدا نمایند. بُعد دوم مستلزم قابلیت است که به نتایج برسند که آن شالوده برای قضاوت های آگاهانه تشکیل می دهند. قابلیت ارائه قضاوت ها که آنها بر

¹⁹ <http://www.akdn.org/speech/his-highness-aga-khan/opening-ceremony-aga-khan-school>

شالوده معلومات درست و حسابی استوار باشند و کار گرفتن از تحلیل دقیق باید یکی از مهم ترین اهداف برای هر تلاش آموزشی باشد. طوری که شاگردان این ظرفیت را انکشاف میدهند، آنها می توانند آغاز به نرم کردن دست و پنجه با مهم ترین و مشکل ترین قدم شوند: آنها می آموزند تا اینگونه قضاوت ها را در یک چوکات اخلاقی جای دهند. در آنجا معلومات از نوع آگاهی اجتماعی قرار دارد که جهان ما به آن شدیداً نیاز دارد.

پیشگفتار والا حضرت آقا خان در بروشور [برگه رهنما] آکادمی های آقا خان، اگلیمون، فرانسه، 2003.²⁰

ما در یک زمان تغییر پرشتاب زندگی می کنیم – تغییری که آن اغلباً غیر قابل پیش بینی است و همیشه مثبت نمی باشد. تجربه من در انکشاف، و همچنان به صفت یک [فرد] ناظر و کار آزموده، مرا به این نتیجه کشانید که بهترین شیوه برای مدیریت تغییر، خواه آن مثبت و خواه منفی باشد، اینست که برای آن آمادگی داشته باشیم، و هیچ شکل آمادگی بزرگ تر برای [مدیریت] تغییر نسبت به سرمایه گذاری ها در آموزش و پرورش نمی باشد.

تحصیل کرده چه معنی را افاده می کند؟

بیشتر از مردم به این نتیجه رسیده اند که تعلیم و تربیه باید شاگردان را نه تنها در بخش کاریابی، بلکه برای زندگی آماده سازد تعلیم و تربیه باید شاگردان را بیش از یک نصاب تعلیمی محدود – محور که بر مبنای خواندن، نوشتن و ریاضیات استوار است، تجهیز کند. آن [تعلیم و تربیه] باید شاگردان را در معرض یک مطالعه گسترده و معنی دار در مورد انسان شناسی به شمول علوم (ساینس)، موسیقی و هنر قرار دهد.

تعلیم و تربیه باید شامل تسلط داشتن بر بیش از یک زبان و توانایی در افهام و تفهیم کردن موثر در آن زبان ها می باشد. در مقابل پیشرفت سریع در فن آوری معلوماتی (تکنالوژی) در تاریخ، تعلیم و تربیه همچنان برای شاگردان بیاموزد که چگونه بر فن آوری های معلوماتی تسلط پیدا نمایند.

-
- ²⁰ [Excellence in Education, pp.2-3](http://www.akdn.org/publications/akes_academies_international_brochure.pdf)
http://www.akdn.org/publications/akes_academies_international_brochure.pdf
 - His Highness the Aga Khan's vision for the Aga Khan Academies: 'What does it mean to be an educated person?' (Aiglemont) 2003
 - <http://www.nanowisdoms.org/nwblog/6525/>

آماده کردن اطفال برای زندگی:

تعلیم و تربیه باید شاگردان را با ابزارهایی مجهز کند که آنها را قادر سازد در جهانی که موصوف به تغییر است، با آن سازگار باشند و رشد کنند. در اینگونه محیط، تسلط فنی بسنده نمی باشد. تعلیم و تربیه ای که اطفال را برای زندگی آماده می سازد باید فرا تر از مهارت های بنیادی برود تا باعث رشد خلاقیت، کنجکاوی معنوی و جستجوی صادقانه گردد. ترقی و انکشاف، چه شخصی و چه اجتماعی باشند، مربوطه به این عناصر می باشند. نو آوری و پیشرفت از قابلیت ناشی می شوند تا به یک چالش با یک طریقه جدید نزدیک شوند و برای آن یک راه حل پیشنهاد نمایند.

تعلیم و تربیه همچنان باید باعث ساختن یک محفظه برای یک سنت کثرت گرایانه شود که در آن برای دیگر دیدگاه ها، قومیت ها، ادیان و بینش ها ارزش قایل می شوند، نه فقط بخاطر اینکه آن منصفانه و نیکو است، بلکه بخاطر اینکه کثرت گرایی سازگارترین اقلیمی برای رشد خلاقیت، کنجکاوی، و پژوهش است. آن همچنان برای شاگردان انگیزه دهد تا بینش های مختلفی را در مورد پرسش های بنیادی که توسط لازمه انسانی مطرح می شوند، به ملاحظه نشینند. «حقیقت چیست؟»، «واقعیت چیست؟» و «وظایف من در برابر انسان هم نوع من، برای وطن من و برای خدا (ج) چیست؟». در عین زمان، آموزش و پرورش بایست بنیاد های هویت را به نحوی استحکام بخشید تا برای آنها جان تازه ای بخشید و آنها را تقویت نمود تا اینکه آنها در مقابل تکانه تغییر ایستادگی کرده بتوانند.

بنابر این، آنچه که شاگردان میدانند آن دیگر مهم ترین پیمایش یک آموزش و پرورش نمی باشد. آزمون حقیقی توانایی است که شاگردان و فارغ التحصیلان با آنچه آنرا نمی دانند، برای آن یک راه حل پیدا نمایند. آنها بایست قادر باشند به این نتایج برسند که آنها شالوده برای قضاوت های آگاهانه تشکیل دهند. قابلیت ارائه قضاوت ها که آنها بر شالوده معلومات درست و حسابی استوار باشند و کار گرفتن از تحلیل دقیق باید یکی از مهم ترین اهداف برای هر تلاش آموزشی باشد. طوری که شاگردان این ظرفیت را انکشاف میدهند، آنها می توانند آغاز به نرم کردن دست و پنجه با مهم ترین و مشکل ترین قدم شوند: آنها می آموزند تا اینگونه قضاوت ها را در یک چوکات اخلاقی جای دهند.

روی این دلایل، هیچ سرمایه گذاری بهتر نسبت به تعلیم و تربیه ای که از بالاترین کیفیت ممکن برخوردار باشد که افراد، والدین و ملت در آن سرمایه کرده بتوانند، نمی باشد. اینگونه سرمایه گذاری ها باز اندیشی می شوند و در تشکیل نوع آگاهی اجتماعی که جهان ما شدیداً به آن نیاز دارد.

سخنرانی والا حضرت آقا خان در مراسم جشن صد سالگی، انجمن دانشگاه های آمریکا، در واشنگتن،
دی سی، در 22 اپریل 2001.²¹

تعلیم و تربیه با کیفیت در تمام سطوح بطور جدی برای تمام جمعیت ها در تمام دوره ها، یک چیز باید
بوده است. در جهان در حال انکشاف، تعلیم و تربیه عرضه می نماید:

برای فقیران: فرصت ها برای آینده های نو،

برای زنان: موقف های بلند تر و نقش های نو در خانواده ها و مردم شان؛

برای مهاجرین: یک سرمایه که آن قابل حمل است؛ و،

برای پناهندگان: یک سرمایه ای که آن هم قابل حمل و هم مصئون است.

روی این دلایل، خدمات تعلیمی آقا خان برای سال های زیاد، چندید مکاتب را در افریقای شرقی و آسیای
مرکزی و جنوبی فعال نموده است که بسیاری آنها در محلات دور افتاده و منزوی هستند و با دلبستگی
خاص برای تعلیم و تربیه دختران.

من این را می گویم بخاطری که باقی سخنان من این شام روی تحصیلات عالی متمرکز خواهد بود. و من
نمی خواهم که حتی با اشاره ضمنی این مسلم فرض شود طوری که معتقد بودن به اینکه مکتب ابتدایی و
ثانوی کم اهمیت تر است. این برای زندگانی یک شهروند آگاه در هر جایی حیاتی است. سطح تعلیم و
تربیه با کیفیت در مکتب، بخصوص در جهان در حال انکشاف مهم است که در آنجا فقط یک فیصدی کم
جمعیت قادر نخواهد بود تا به یک دانشگاه راه یابد و در آنجا رشد نفوس نسبت به توسعه ظرفیت دانشگاه
هایش فوق العاده سریع است. در نهایت، نظام مکتب یک نقش حیاتی دارد تا آنرا در آماده نمودن کسانی که
آنها به تحصیلات عالی نمی روند تا از آن فرصت بطور شاید و باید استفاده کنند، نقش خود را بازی کند.
این یک نظام ذخیره برای تحصیلات عالی است و بنابر این نباید از آن چشم پوشی شود.

یک موضوع آخری که در مورد آن من چند حرف را می گویم [اینست که]: ظرفیت سازی برای استدلال
اخلاقی و قضاوت اخلاقی هدفی است که آن در مدارک بنیان گذاری بسیاری از با اعتبار ترین و سابقه دار
ترین دانشگاه های جهان به نظر می خورد. برای چند دلیل، من نگران هستم که توجه کافی به انکشاف این
قابلیت های پر اهمیت مبذول نمی گردد، و این وضعیت در سال های پیشرو ممکن است که بدتر شود.

پیشرفت هایی که در علم ساینس اتفاق افتاده اند، اخیراً در علوم زیست شناسی و مهندسی که زیر بنای آنرا
کمپیوتر و فن آوری های معلوماتی تشکیل می دهد، برای انکشاف اقتصادی با اهمیت و برای شاگردان و
دانشمندان جذاب هستند. من این انکشافات را تحسین می کنم، ولی از این نگرانی دارم که آنها بخش هایی
از نصاب تعلیمی را که به مطالعه سنت های بزرگ بشری اختصاص یافته اند که در تمام تمدن ها در سر
تاسر تاریخ بشری شکل گرفته اند، پس خواهند زد. روشنی انداختن به این سنت ها برای شکل گیری

²¹ <http://www.akdn.org/speech/his-highness-aga-khan/centenary-celebration-meeting-association-of-american-universities>

ارزش ها، و همچنان درک کردن از غنامندی و تنوع تجربه بشری، یاری می رساند. پیچیدگی های مشکلات جهانی و جوامع، امروز به مردمی نیاز دارد که بر علاوه رهنمایی و سوق دهی آموزش دین شان، در بخش سنت های بزرگ بشری آموزش دیده اند.

تاریخ قرن بیستم آکنده با مثال های خطر ترویج سیستماتیک و قبول نمودن غیر نفاذانه جزمیت ها (دگما)، آیدیولوژی ها، و علم کلام است. من بیش از پیش معتقدم که دانشگاه ها باید مسئولیت برای همکاری به روند ظرفیت سازی برای قضاوت اخلاقی در ساحات پیچیده بر دوش کشند. این یک ساحه دیگر است که آنجا دانشگاه های پیشتاز جهانی می توانند بطور انفرادی و بطور جمعی برای یک فرصت مشترک و یک مسئولیت مشترک پاسخ دهند.

بیانیه والا حضرت آقا خان در کنفرانس لندن برای افغانستان، لندن، بریتانیای کبیر، 04 دسمبر 2014.²²

بگذارید چهار ساحه را برای ملاحظه مشخص سازم:

نخست، ما باید بر تشریک فراگیر اقتصادی تمرکز کنیم. این به رویکرد هایی نیاز دارد که آنها پا را فرا تر از ابزار های سنتی و یا معیارات سرمایه گذاری میگذارند. شبکه انشکافی آقا خان (AKDN)، با همکاران بین المللی اش، یک امکانیت ساحه انکشافی چند بُعدی که آن هم سکتور های دولتی و هم خصوصی را دخیل می سازد، [در این مور] پیشگام است. همانطور که سرمایه گذاری ها در زراعت، انرژی، و زیر بنا ها مهم هستند، فرهنگ نیز یک تخته خیز (ترامپولین) برای انکشاف است.

دوم، ما باید ظرفیت ساختن نیروی انسانی را از دوران طفولیت تا تعلیمات مسلکی بویژه شامل مهارت های مرتبط به انکشاف بازار یابی و آموزش های حرفوی را سرعت ببخشیم. افغانستان به معلمین بیشتر نیاز دارد و توجه خاص باید به ازدیاد کیفیت تعلیم و تربیه مبذول گردد تا معیارات بین المللی را بدست آورد. ما برای این اولویت از طریق مکاتب شبکه ای و دو دانشگاه ما (دانشگاه آقا خان و دانشگاه آسیای مرکزی که آن دانشکده هایی در تاجیکستان، جمهوری قرغیزستان و قزاقستان دارد)، همکاری خواهیم نمود.

سوم، اشتراک زنان در اجتماع حیاتی است تا یک کیفیت زندگی بهبود یافته فراهم شود. از تعلیم و تربیه گرفته تا صحت، از اشتراک در اداره دولتی محلی تا به رهبریت در تجارت، ما شاهد امکان بالقوه برای زنان و مردان بوده ایم که در کنار هم کار بکنند تا جوامع شان را بسازند و در عین حال اخلاق اسلامی را حرمت بگذارند.

چهارم، ما متوجه اهمیت همکاری و تجارت منطقی را هستیم. این به ثبات سرحدات افغانستان نیاز دارد. شبکه انکشافی آقا خان (AKDN)، با دیگر دولت ها در منطقه، قدم های ضروری را در این زمینه در

²² <http://www.akdn.org/speech/his-highness-aga-khan/statement-london-conference-afghanistan>

ساختن پنج پل از بالای دریای پنج و ساختن بازار های محلی بر داشته، تا بدخشان افغانستان را با بدخشان تاجیکستان وصل کند. شاید این ابتکار ارزش کاپی برداری را دارد. در این زمینه، این بطور مساویانه مهم است تا اطمینان حاصل گردد که به کثرت گرایی غنامند اسلام در افغانستان احترام گذاشته می شود، و برای صلح و صفا برای تمام افغان ها پایدار می ماند، قسمی که امروز در سراسر جهان اسلام ضروری است.

گزیده ای از بیانیة والا حضرت کریم آقا خان در کنفرانس بروکسل در مورد افغانستان²³

تاریخ: 05 اکتوبر، 2016

مکان: شهر بروکسل، بلجیم

برگردان به دری: نوروز علی ثابتی

به نظر والا حضرت آقا خان، در این برهه ای از زمان، برای انکشاف افغانستان در نظر گرفتن چهار چیز ضروری می باشد: (1) بلند بردن ظرفیت نیروی انسانی و اجتماعی، (2) تقویت جامعه مدنی، (3) فعالیت های ساحوی و فرا مرزی، (4) در نظر گرفتن شیوه کاری انکشاف ساحوی چندین بُعدی. برای معلومات بیشتر، بیانیه ایشان را در زیر بخوانید.

متن بیانیه:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جلالت مآب فدريکا موگرینی؛ و، (24)

جلالت مآب صلاح الدين رباني، (25)

عالی جنابان، خانم ها و آقایان

من از دولت افغانستان و از اتحادیه اروپا برای گردهمایی جامعه بین المللی [در اینجا] سپاسگذار می باشم. از آنجا که امامت اسماعیلی و شبکه انکشافی آقا خان تعهدی دوامدار برای افغانستان دارند، از حضور داشتن در اینجا مسرت دارم.

از [سال] 2001 به این طرف، شبکه انکشافی آقا خان و شرکاء کاری اش بیشتر از یک بلیون دالر را بخاطر از دیاد بخشیدن خود کفایی و بهبود بخشیدن کیفیت زندگی افغان ها، به جریان انداخته اند. در حال

²³ <http://www.akdn.org/speech/his-highness-aga-khan/brussels-conference-afghanistan>

²⁴ Federica Mogherini

²⁵ Salahuddin Rabbani

حاضر و تا [سال] 2020، شبکه انکشافی آقا خان سرمایه گذاری های مشابهی را در [بخش های] میراث فرهنگی، تعلیم و تربیه، انرژی، صحت، و کاهش فقر پلانگزارای می کند.

در مورد حمایت از چهار چوب صلح ملی و انکشاف افغانستان، میل دارم سه ساحه را برجسته سازم که ما باورمند هستیم برای موفقیت افغانستان مهم هستند.

نخست، این نیاز مبرم است که بخاطر با ثبات ساختن و انکشاف سرمایه ی نیروی بشری و اجتماعی سعی بلیغ صورت گیرد. بدین منظور، شبکه انکشافی آقا خان پلان راهبردی ملی وزارت معارف افغانستان را در بیشتر از 850 مکتب و مراکز تعلیمی حمایت می کند. در بخش صحت، همکاری های دولتی – خصوصی ی شبکه انکشافی آقا خان، تداوی بیشتر از 1.6 میلیون افغان را فراهم ساخته است، و بیشتر از 13000 داکتر، پرستار، و کارکنان صحتی را آموزش داده است. ما همراه شرکاء کاری ی خویش، به زودی بخش مادران و اطفال را در انستیتوت طبی فرانسوی در کابل و شفاخانه ولایتی جدید در بامیان افتتاح خواهیم نمود.

دوم، حمایت از جامعه مدنی یک [امر] ضروری می باشد. تجربه چندین دهه به ما یاد داده است که جامعه مدنی مؤثر برای پیشرفت پایدار یک چیز بنیادی بوده و برای اطمینان حاصل نمودن از انکشافی که فراگیر و مشارکتی است، کمک می رساند. جامعه مدنی می تواند استعداد های سازنده را از طیف گسترده سازمان ها و افراد، به شمول سکتور خصوصی [از قید] رها سازد. ما خوشحال هستیم که می بینیم این اصول در [برنامه] منشور شهروندی (میثاق شهروندی) انعکاس یافته است که هفته گذشته توسط دولت [افغانستان] به تصویب رسید.

سوم، انکشاف ساحوی باید مورد حمایت قرار گیرد. اطمینان داشتن از پیشرفت های دوامدار اجتماعی و اقتصادی، اغلباً به کار کردن فرا مرزی نیاز دارد. یکی از مثال های امید بخش، پامیر انرژی می باشد، که یک همکاری دولتی – خصوصی بین [اداره] صندوق مالی آقا خان برای انکشاف اقتصادی (AKFED) و دولت تاجیکستان است که از سال 2008 تا کنون، برق فرا مرزی را صادر می کند، که تقریباً 35000 افغان از آن مستفید می شوند، و بیشتر از این هم امکان دارد.

در اخیر، باز هم تکرار می کنم که، باور اساسی من در نیروی انکشاف پایدار، دراز مدت، و چندی بُعدی است که افراد و جوامع را توانا می سازد تا در کیفیت زندگی ی ایشان بهبود حاصل شود. این همان پیمان است که من بخاطر آن، از این نشست حمایت می کنم و تعهد خود را برای آینده افغانستان دوباره مورد تأیید قرار میدهم.

تشکر

منابع و مأخذ:

1. سخنرانی والا حضرت آقا خان، در مراسم تهداب گذاری نمایندگی امامت اسماعیلی

Foundation ceremony of the Delegation of the Ismaili Imamat

<http://www.akdn.org/speech/his-highness-aga-khan/foundation-ceremony-delegation-ismaili-imamat>

2. سخنرانی والا حضرت آقا خان در دانشگاه هاروارد در مراسم لچکر ساموئیل ال. و الیزابت جودیدی

Samuel L and Elizabeth Jodidi Lecture at Harvard University

<http://www.akdn.org/speech/his-highness-aga-khan/samuel-l-and-elizabeth-jodidi-lecture-harvard-university>

3. مصاحبه ژان ژاک لفی با والا حضرت آقا خان، گزارشگر جریده سیاست بین الملل. منابع اصلی مصاحبه به زبان های فرانسوی و انگلیسی در لینک های زیر قابل دسترس است:

متن فرانسوی:

http://www.politiqueinternationale.com/revue/article.php?id_revue=127&id=909&content=synopsis

متن انگلیسی:

<http://simerg.com/about/voices-%E2%80%9Cthe-power-of-wisdom%E2%80%9D-%E2%80%93-his-highness-the-aga-khan%E2%80%99s-interview-with-politique-internationale/>

4. سخنرانی والا حضرت آقا خان در کنفرانس گاتینیو در مورد رهبریت و تنوع

Leadership and Diversity Conference Gatineau, Quebec, Canada, 19 May 2004

<http://www.nanowisdoms.org/nwblog/6977/>

5. سخنرانی والا حضرت آقا خان در کنفرانس فرهنگ و انکشاف صندوق مالی شهزاده کلاوس

Prince Claus Fund's Conference on Culture and Development, Amsterdam, 7 September 2002

<http://www.nanowisdoms.org/nwblog/6351/>

6. سخنرانی والا حضرت آقا خان در کنفرانس محیط توانا ساز در کابل، 2007.
The Enabling Environment Conference in Kabul, Afghanistan 4 June 2007
<http://www.nanowisdoms.org/nwblog/8072/>
7. سخنرانی والا حضرت آقا خان در سیمپوزیم (کنفرانس علمی) در دانشگاه اِوِرا در پرتغال
Evora University Symposium, Portugal, 12 February 2006
<http://www.nanowisdoms.org/nwblog/7653/>
8. سخنرانی والا حضرت آقا خان در مراسم تهداب گذاری سنگ بنای اکادمی آقا خان در حیدر آباد،
هند
Foundation Stone-Laying Ceremony of The Aga Khan Academy, Hyderabad, India, 22 September 2006
<http://www.nanowisdoms.org/nwblog/7877/>
9. سخنرانی والا حضرت آقا خان در مراسم افتتاح مکتب آقا خان در شهر اوش، قرغیزستان
Opening ceremony of the Aga Khan School
<http://www.akdn.org/speech/his-highness-aga-khan/opening-ceremony-aga-khan-school>
10. سخنرانی والا حضرت آقا خان در نشست سالانه بکلوریای بین المللی
Annual meeting of the International Baccalaureate
<http://www.akdn.org/speech/his-highness-aga-khan/annual-meeting-international-baccalaureate>
11. پیشگفتار و دیدگاه والا حضرت آقا خان در برگه رهنمود (بروشور) اکادمی های آقا خان، 2003.
http://www.akdn.org/publications/akes_academies_international_brochure.pdf
- His Highness the Aga Khan's vision for the Aga Khan Academies: 'What does it mean to be an educated person?' (Aiglemont)
2003
<http://www.nanowisdoms.org/nwblog/6525/>